

REFLECTĂRI ALE LUPTEI ROMÂNILOR PENTRU
ÎNĂPTUIREA UNIRII PRINCIPATELOR ÎN PRESA
FRANCEZĂ

CORNELIA APOSTOL

Unirea Principatelor Române a constituit una din problemele care au frământat lumea politică europeană de la mijlocul secolului trecut.

Ca urmare a intensei activități întreprinse de către revoluționarii români, după anul 1848, în țară, dar mai ales în exil, datorită poziției diferite a marilor puteri ale Europei față de Unire, ca și faptul că realizarea acestui deziderat al poporului român greva interesele unor mari puteri. Unirea Principatelor Române a devenit o problemă europeană, ea trezind interesul, determinând opoziția sau sprijinul acestora. Între puterile favorabile cauzei românilor la loc de frunte se poate număra Franța. Încă de la început ea s-a situat pe o poziție de înțelegere și susținere a cauzei românilor, care s-a manifestat atât prin activitatea și atitudinea favorabilă a diplomaților și oamenilor politici ai Franței, cât și prin vasta acțiune publicistică desfășurată de intelectualitate.

Privitor la raporturile dintre Franța și Principatele Române se observă acum, la mijlocul secolului al XIX-lea, existența în Franța a unui curent de opinie favorabil cauzei românilor provenit din cunoașterea situației noastre reale, ce începea să aibă loc în urma contactului cu exponenții poporului nostru veniți în Franța sau ca o consecință a prezenței temporare a unor francezi în țările române. Pe de altă parte se poate observa creșterea interesului românilor față de Franța, în special al românilor emigrați, el constând în a atrage atenția guvernului și a diplomației franceze asupra situației din Orient și în contextul acesta și asupra problemei românilor¹, în sensul rolului pe care-l puteau juca aceștia în soluționarea situației generale. Totodată se avea în vedere cîștigarea opiniei publice franceze și pe cît posibil a celei europene. Intensa activitate de propagandă pe care au desfășurat-o revoluționarii români emigranți în capitala Franței, avea drept scop tocmai faptul de a face cunoscută cauza românilor și de a crea o atmosferă favorabilă acesteia în cercuri cît mai largi.

Mijloacele de propagandă au fost foarte variate, recurgîndu-se la relațiile cu diferite cercuri politice sau remarcabile personalități ale vieții culturale și științifice, la colaborări la diferite periodice, audiențe și memorii. Dintre meritele activității emigrației române la Paris, poate că, în primul rînd, ar trebui menționat interesul pe care l-au trezit în rîndul opiniei publice din Franța; mai mult decît atât, lor le revine meritul de a fi știut să identifice cercurile în influența de propagandă favorabile sau

potrivnice Unirii, iar pe cele potrivnice determinându-le, în mare parte să-și schibe poziția². În această înclinare către Franța și reprezentanții ei de seamă, românii puneau un preț deosebit pe identitatea de origine a celor două popoare³. De aceea, revoluționarii români considerau că o poziție franceză favorabilă cauzei românilor era un fapt foarte însemnat.

Că acest curent de opinie favorabil Unirii a existat, ne-o demonstrează numeroasele articole, memorii, lucrări de mai mică sau mai mare întindere, consacrate Unirii Principatelor, ale unor cunoscuți cercetători, ziariști, publiciști, literați și învățați ai Franței de la mijlocul secolului trecut, care determinați de convingerile lor au creat „o stare de agitație în jurul problemei noastre”⁴, ajutând oamenii politici să-și lămurască sau să-și sprijine hotărârile lor diplomatice. În acest fel, vasta activitate publicistică întreprinsă a constituit alături de cea politică și diplomatică un aspect important.

Larga activitate publicistică desfășurată în Franța în favoarea și pentru cauza românilor, la mijlocul secolului trecut și îndeosebi în preajma Congresului de la Paris „primul pas constructiv în lunga luptă pentru Unire”⁵, s-a concretizat într-o serie de articole apărute în zărele și revistele franceze favorabile luptei pentru Unire, între care : „Le Siècle”, „Le journal des débats”, „Le Constitutionnel”, „La République”, „La Patrie”, „Le Tribune des peuples”, „L'Illustration”, „Revue de Paris”, „Revue des deux mondes” ș.a. Aceștia li se adaugă memoriile sau adrese, lucrări special consacrate ale unor mari istorici și publiciști francezi, în care se opresc asupra istoriei poporului român, marcând marile momente ale luptei sociale și naționale ale acestuia încheind prin a demonstra că Unirea este un moment istoric necesar în dezvoltarea românilor.

Între zărele franceze care au acordat în paginile lor un loc important dezbaterii problemei românilor se numără „Le Siècle”, care în preajma Congresului de la Paris a publicat în afara știrilor permanente privind mersul evenimentelor în provinciile de la gurile Dunării și o serie de articole speciale. În numărul din 15 februarie 1856, ziarul „Le Siècle” publică adresa unui mare număr de notabili moldoveni către sultan, prin care se cerea respectarea vechilor privilegii și imunități ale țării⁶. Documentul este datat 9 decembrie 1855.

Tot în ziarul „Le Siècle” a apărut articolul „Les Roumains. Appel au Congrès en leur faveur”, scris de Léon Plée⁷. În acest articol, Léon Plée, directorul ziarului se oprește asupra Congresului de la Paris arătând că, în problema românilor au fost prezentate trei soluții, și anume prima constă în „anexarea Principatelor, cu o constituție, puse sub garanția europeană, la Austria, care abandona în schimb Italia și o barieră de netrecut este astfel creată între Rusia și Imperiul Otoman”⁸. În continuare autorul comentează că „această soluție, cărcia îi poți da numele de soluție politică sau de soluție echilibrului, are numeroși partizani și în ciuda simpatiei noastre pentru cauza popoarelor trebuie să spunem că, în ceace noi întrevvedem că va veni în afară de sentimentele noastre, ea va fi în cele din urmă soluția forțat adoptată de Europa”.

Cea de a doua soluție referitoare la problema Principatelor era total opusă celeilalte. Aceasta era soluția propusă de Elias Regnault în lucrarea sa asupra Principatelor⁹ și consta în reunirea într-o singură patrie a românilor, din Transilvania și pînă la Marea Neagră. Cea de a treia soluție o constituie cea conformă tradiției istorice, care consta în „unirea Moldovei cu Țara Românească și fondarea statului constituțional al Moldo-Valahiei, sau al României“. Poziția pe care s-a situat Léon Plée este aceea a unirii tuturor românilor sub un guvern unic, soluție care, în acel moment, nu era încă posibilă de realizat.

În același ziar, același Léon Plée va publica în numărul din 5 martie 1858, articolul „Le question des Principautés devant l'Europe“¹⁰. În acest nou material autorul a făcut o analiză a hotărîrilor tratatului de pace de la Paris, în sensul de a convinge cele trei puteri oponente Unirii de necesitatea realizării ei. S-a oprit îndeosebi asupra Adunărilor ad-hoc și a rolului pe care l-au jucat acestea în a demonstra dorința unanimă și fierbinte a românilor de a se uni „...cu cîtă energie acele dorinți s-au expus de către osăbiții oratori ai Divanurilor, de către reprezentanții nației, și de către chiar însăși nația. Cu toată silnicia întrebuintată de către Turcia și Austria, Adunările s-au rostit unanime. Strigarea de naționalitate, de neatîrnare și de Unire ese chiar în tot minutul din gurile acestor oameni energici și convinși, aleși în împrejurările cele mai solemne. Aceste adunări, adevărate state generale ale României, ar trebui cineva să fie orb pentru a nu vedea în aceste fapte deșteptarea unui popor“¹¹. Se insistă asupra necesității realizării Unirii Principatelor avîndu-se în vedere dorința exprimată de națiunea română. Exprimîndu-și părerea sa, împărtășită de cea mai mare parte a intelectualității franceze, al cărei reprezentant era, Léon Plée spunea : „noi declarăm că nu ne putem îndupleca a reduce chestia la o chestie de mai multă sau mai puțină bunăvoință din partea unei sau alteia din puteri¹², argumentînd că poporul român voește Unirea..., Unirea deplină, întreagă și desăvîrșită, Unirea militară, Unirea administrativă, Unirea politică“¹³. Articolul se încheie cu un apel către marile puteri, care sînt chemate să conlucreze pentru rezolvarea cauzei românilor „Dați României ceea ce vă cere. Ea va răsplăti Europei prin înțelepciunea guvernului său. Cetiți, cetiți procesele verbale ale Divanurilor și convingeți-vă din ele despre toată maturitatea, toată hotărîrea și înțelepciunea lor. Acolo trecutul vă răspunde pentru viitor“¹⁴. În tot cursul articolului său, Léon Plée referindu-se la Principatele Române, nu folosește decît numele de Românie, prefigurînd într-un fel viitorul acesteia.

Un alt articol care apare în ziarul „Le Siècle“, este cel al lui A. Husson „Les Provinces Danubiennés la percement de l'isthme de Suez“¹⁵, în care se face o analiză a cauzelor războiului Crimeii și a situației Principatelor Române arătîndu-se că rezolvarea problemei Principatelor înseamnă și rezolvarea problemei din această zonă a Europei. Calca propusă de autor era Unirea, avînd la bază „comunitatea de neam, de in-

terese, de religie, toate exprimate în voința lor unanimă de a se uni sub un sigur guvern și într-un singur corp național⁴.

Desigur că, numărul articolelor și al materialelor ce au apărut în ziarele franceze a fost mult mai mare, ele urmînd cursul evenimentelor pînă în momentul realizării Unirii. Astfel, în afara Congresului de la Paris, Convenția din 19 august 1858 și dubla alegere a lui Al. I. Cuza au fost pe larg comentate. Între articolele apărute în „Le Siècle” în perioada anilor 1856, 1857 și 1859 menționăm: „Les élections valaques et l'union roumaine” — 5 octombrie 1857; „Le programme moldo-valaque” — 10 octombrie 1857: „Convention roumaine. Organisation extérieure et bases de la réunion” — 4 octombrie 1858; „La double élection roumaine” — 9 februarie 1859 ș.a.

În ziarul parizian „La Patrie” au apărut în toată această perioadă o serie de articole și știri privind Principatele Române și lupta lor pentru Unire. În perioada alegerilor pentru Adunările ad-hoc și a sosirii comisarilor europeni în Principate, ziarul cuprinde informații asupra călduroasei primiri ce a făcut populația Moldovei comisarului francez Talleyrand Périgord¹⁶ și a celui italian Cavalerul Benzi¹⁷, ca și rezerva cu care a fost primit Savfet Effendi, comisarul turc¹⁸. Întîlnim de asemenea, știri permanente privind mersul alegerilor în Moldova, exprimîndu-se și poziția ziarului respectiv în această problemă „noi sperăm încă, că rezultatul definitiv al alegerilor va face să triumfe buna dreptate, politica cinstită și cauza cu adevărat națională”¹⁹.

Tot aici merită a fi menționat cunoscutul periodic francez „L'Illustration”, care a cuprins în paginile sale, în anii 1857—1859, numeroase referiri, informații și articole privitoare la Principatele Române, la situația și lupta lor pentru unire. Astfel, în numărul din 10 ianuarie 1857 găsim un comentariu al lui V. Paulin pe baza articolului „Régime actuel des Principautés danubiennes”²⁰, apoi un articol al lui Leon de Wailly referitor la lucrarea lui Elias Regnault „Histoire politique et sociale des Principautés danubiennes”, caracterizată ca un album moldo-valah sau o privire politică și pitorească asupra Principatelor de la Dunăre²¹. De asemenea, articolul lui H. A. Ubicini „Le divan ad-hoc de Valachie”, cu reproducerea litografiei lui Carol Popp de Szathmary din 1857 „Solemnitatea deschiderii Adunării ad-hoc, a Țării Românești”²², autorul oprindu-se asupra rolului pe care l-au jucat Adunările ad-hoc în a demonstra marilor puteri dorința unanimă de unire a poporului român.

Parcurgînd mai departe paginile acestei publicații întîlnim informații asupra mersului evenimentelor în Principate pînă la dubla alegere a domnitorului Al. I. Cuza²³, prezentată ca un rezultat al luptei și voinței poporului român. În numărul din 5 martie 1859, pe prima pagină a acestei publicații este prezentat un portret al lui Al. I. Cuza, domn al Moldovei și Țării Românești. Articolul ce-i este consacrat, cuprinzînd date asupra vieții și activității, se încheie cu următoarele cuvinte „Alexandru Ioan I cel care a ajuns și a fost obiectul unei manifestări naționale care va face gloria sa, și care va lega numele său de cele mai frumoase momente politice ale secolului nostru”²⁴.

Dintre revistele în cadrul cărora au apărut câteva din cele mai importante materiale despre români și lupta lor pentru unitate națională, importante în sensul că apariția lor în preajma Congresului de la Paris, a avut o semnificație deosebită asupra desfășurării evenimentelor, amintim „Revue des deux mondes” și „Revue de Paris”. Aici și-au publicat studiile și articolele lor Edgar Quinet, Paul Bataillard, Saint-Marc Girardin.

În cunoscutul periodic francez „Revue des deux mondes”, au fost publicate, la 15 ianuarie și 1 septembrie 1856, cele două părți ale studiului lui Edgar Quinet „Les Roumaines”²⁵, care este o pledoarie în fața tribunalului european despre „un popor care întrunește toate condițiunile necesare, atât prin originea lui cît și prin limba, obiceiurile, istoria și aspirațiile lui, pentru a forma un stat de-sine-stătător, independent și liber”²⁶. Mai mult în concepția lui Edgar Quinet, Unirea celor două Principate nu forma decît prima etapă a înfăptuirii aspirațiilor de viitor ale românilor²⁷.

O altă tribună de propagandă și susținere a cauzei naționale a românilor a fost și „Revue de Paris”, în care apărea la 1 iulie 1856 o importantă lucrare a lui Paul Bataillard, apropiat colaborator al Unirii Principatelor, cum l-a caracterizat Nicolae Iorga²⁸. Intitulată „La Moldo-Valachie dans la manifestation de ses efforts et de ses voeux”²⁹, lucrarea poate fi considerată un apel adresat tuturor românilor, indiferent de categoria socială căreia îi aparține, pentru unitate de vederi și dorințe, pentru realizarea Unirii Principatelor.

Desigur că prezentarea numeroaselor publicații franceze care au constituit o reflectare a interesului, a preocupărilor și mai ales a sprijinului și colaborării pentru realizarea unirii Principatelor Române, ar presupune mult mai mult spațiu afectat.

Dar, oprindu-ne aici, putem concluziona că apariția unor astfel de articole și sub semnătura unor personalități ale publicisticii franceze și-au găsit izvorul, pe de o parte, în principiile democratice, progresiste, ce au stat la baza activității lor, în interesul și prietenia ce i-a legat de români. Meritul acestor publicații constă în aceea că au creat o puternică temelie, în aceea de a se fi pronunțat în sensul rezolvării problemei românești și a înfăptuirii Unirii Principatelor, avînd în vedere, în primul rînd interesele acestei națiuni.

NOTE

¹ N. Corivan, *Din activitatea emigranților români în apus (1853—1857) Scriori și memorii*, București, 1931, p. 37.

² V. Marghescu, *Momente importante din formarea statului românesc. Contribuția lui Edgar Quinet la Unirea Principatelor*, București, 1943, p. 80.

³ V. Haneș, *Formarea opiniunii franceze asupra României în secolul al XIX-lea*, București, 1929, vol. I, p. 9.

- ⁴ **Ibidem**, p. 5.
- ⁵ I. W. Riker, **Cum s-a înfăptuit România. Studiul unei probleme internaționale 1856—1866**, București, 1944, p. 177.
- ⁶ **Le Siècle**, Paris, 15 februarie 1856.
- ⁷ **Le Siècle**, Paris, 13 martie 1856.
- ⁸ **Ibidem**.
- ⁹ Eleas Regnault, **Histoire politique et sociale des Principautés Danubiennes**, Paris, 1855.
- ¹⁰ În traducere, articolul lui Léon Plée a apărut și în țările române sub forma unei broșuri intitulată: „**Chestia Principatelor înaintea Europei**”, Paris, 1858, p. 15.
- ¹¹ **Le Siècle**, Paris, 3 martie 1858 sau Léon Plée, **Chestia Principatelor înaintea Europei**, Paris, 1858, p. 11—12.
- ¹² **Ibidem**, p. 8.
- ¹³ **Ibidem**, p. 7.
- ¹⁴ **Ibidem**, p. 15.
- ¹⁵ **Le siècle**, Paris, 21 septembrie 1856
- ¹⁶ **La Patrie**, Paris, nr. 114, 24 aprilie 1857.
- ¹⁷ **La Patrie**, Paris, nr. 127, 7 mai 1857.
- ¹⁸ **La Patrie**, Paris, nr. 144, 24 mai 1857.
- ¹⁹ **Ibidem**.
- ²⁰ **L'illustration**, Paris, vol. XXIX, nr. 724, 10 ianuarie 1857, p. 27.
- ²¹ **Ibidem**, vol. XXIX, nr. 734, 21 martie 1857, p. 178.
- ²² **Ibidem**, vol. XXXI, nr. 794, 15 mai 1858, p. 307.
- ²³ **Ibidem**, vol. XXXIII, nr. 835, 26 februarie 1859, p. 130.
- ²⁴ **Ibidem**, vol. XXXIII, nr. 836, 5 martie 1859, p. 145—146.
- ²⁵ Edgar Quinet, **Les Roumains, I, Les titres de leur nationalité**, în *Revue des deux mondes*, Paris, an XXVI, vol. I, nr. din 15 ianuarie 1856, p. 375—408 și **Les Roumains II, Leur histoire et leur princes, De la réorganisation des provinces danubiennes**, în *Revue des deux mondes*, Paris, an XXVI, 1856, vol. II, nr. din 1 septembrie 1856, p. 5—49.
- ²⁶ V. Marghescu, **op. cit.**, p. 8.
- ²⁷ Edgar Quinet, **Les Roumains. Leur histoire et leur princes** în *Revue des deux mondes*, Paris, an XXVI, vol. II, p. 43.
- ²⁸ N. Iorga, **Un colaborator francez al Unirii Principatelor — Paul Bataillard**, București, 1942.
- ²⁹ P. Bataillard, **La Moldo-Valachie dans la manifestation de ses efforts et de ses vœux**, în *Revue de Paris*, 1 iulie 1856.